

Roya Khoshnevis Ansari, "Muniru Ravanipur:
Ahl-i Gharq," *Iran Nameh*, 27: 4 (2012),
264-269.

منیرو روانی پور: اهل غرق

نقد کتاب

رویاء خوشنویس انصاری

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه مالایا، مالزی

Roya Khoshnevis Ansari
royakh83@gmail.com

رویاء خوشنویس انصاری دانش‌آموخته زبان و ادبیات فارسی دانشگاه
الزهرا و دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه مالایا
در مالزی است. حوزه مطالعاتی او ادبیات داستانی جنوب ایران و ادبیات
پسااستعماری است.

ISSN 0892-4147 print/ISSN 2159-421X online/2012/27.4/264-269

منیرو روانی پور: اهل غرق

۲۶۴

نفت و استعمار خاموش

استعمار جنوب ایران به اوایل قرن بیستم بازمی‌گردد. ایران در هنگامه جنگ جهانی اول، در ۱۹۱۴، اعلام بی‌طرفی کرده بود، ولی انگلیسی‌ها بارها این بی‌طرفی را نقض کرده بودند و نمی‌توانستند از تسلط بر بوشهر و خلیج فارس چشم‌پوشی کنند. انگلیس در هشتم اوت ۱۹۱۵ بوشهر را اشغال کرد. عملیات بوشهر از زمین و دریا و با حمایت توپخانه ناوگان دریایی انگلیس صورت گرفت. قوای انگلیسی بلافاصله مقر حاکم بوشهر، ادارات گمرک و ساختمان پست و تلگراف را اشغال کردند و اشخاص آزادی‌خواه و وطن‌دوست بوشهری را دستگیر و به شهر تانه در هندوستان تبعید کردند. فشار نیروهای مبارز ضد انگلیسی بوشهر و شیراز و مشکلات انگلیسی‌ها در اداره و کنترل بوشهر آنان را واداشت که سرانجام از ادامه اشغال بوشهر صرف نظر کنند. دولت بریتانیا و نایب‌السلطنه هند تصمیم گرفتند با ایرانی کردن جنگ بوشهر و بر سر کار آوردن حاکمی ایرانی و طرفدار انگلیس (احمدخان دریایی‌گی) ظاهراً به اشغال غیر قانونی بوشهر پایان دهند. تجاوزات بریتانیا با شروع جنگ جهانی و حضور نظامی انگلستان در کرانه‌های شمالی خلیج فارس، به‌ویژه در بوشهر، افزایش یافت. بعد از جنگ، انگلیس پلیس جنوب ایران را مستقر کرد و دولت ایران نیز حضور پلیس انگلیس را در منطقه پذیرفت. حضور انگلیس در قالب پلیس جنوب بیشتر برای کنترل خلیج فارس بود و تا آن زمان ربطی به کشف نفت نداشت. با اکتشاف نفت و تغییر و تحول منطقه بر اساس ساخت‌وسازهای چاه‌های نفت، نیروهای خارجی عملاً از همه سو به منطقه جنوب تاختند.

نفت هر چند برای ایران آبادانی به همراه داشت، باعث تجاوزات ناجوانمردانه به فضای بومی جنوب ایران شد. از زمان کشف نفت در دریای جنوب، خلیج فارس به محل مناقشه شدید دولتمردان و ساکنان این مناطق و استعمارگران خارجی تبدیل شد. توجه به امور خلیج فارس، به مثابه بزرگ‌ترین میدان نفتی دنیا، تا به امروز ادامه دارد و روند زندگی ساکنان خلیج فارس را کاملاً دگرگون ساخته است. نویسنده مقاله "نفت و بازتاب آن در آثار داستان‌نویسان خوزستان" دگرگونی‌هایی را بررسی کرده است که کشف نفت و تبعات آن در منطقه

خوزستان ایجاد کرده است. رمان اهل غرق این تغییرات را در منطقه جغره بوشهر روایت کرده است. به هر صورت، نفت موضوعی است که "همه تحولات مهم اقتصادی اجتماعی و فرهنگی یک صد سال اخیر با آن بدون ارتباط نبوده است و مستقیم و یا غیر مستقیم از آن تاثیر پذیرفته است."^۱

کشف و استخراج نفت آثار عمیق و دوران‌سازی در منطقه بر جای گذاشت که مهم‌ترین آنها تضعیف شدید هویت‌های عشیره‌ای و قومی و شکل دادن به هویتی جدید در قالب شرکت شهرهای نفتی بود. ویژگی مهم هویت تازه عدم وابستگی به قوم، قبیله و ولایت مبدأ مهاجران بود. زندگی سنتی در تضاد شدید با محیط متجدد زندگی مهاجران قرار گرفته بود. باغ‌های میوه جای خود را به بیابان‌های پر از لوله‌های نفتی دادند و شرایط جدید باعث وارد آمدن آسیب جدی به کشاورزی و دامداری منطقه شد.

رمان اهل غرق با لهجه شیرین مردم جنوب نوشته شده و بسیاری از کلمات آن برای خواننده فارسی‌زبان غریب است. خواننده با اولین نگاه درمی‌یابد که در فضای غربی قدم گذاشته است، فضایی که شبیه دیگر رمان‌های فارسی نیست و سراسر داستان پیچیده در نوعی سورئالیسم و رئالیسم جادویی است.

اهل غرق داستان روستای بسیار دور افتاده‌ای با نام جغره در جنوب ایران و در نزدیکی آب‌های خلیج فارس است. ساکنان جغره جز دریا هیچ ارتباطی با دنیای بیرون ندارند و انگار ساکنان آن ساکن دنیایی دیگر با قوانین دیگری‌اند. اهل غرق در واقع ملوانانی غرق شده‌اند که اکنون در عمق آب‌های آبی ساکن‌اند. اهالی جغره معتقدند مسئول همه اتفاقات بد جغره جن دریا، بوسلمه است. بوسلمه در واقع طوفانی است که دریا و جغره را دچار آشوب می‌کند و ماهیگیری را ناممکن می‌سازد.

ساکنان جغره معتقدند وقتی ماهیگیران عاشق پریان دریایی شوند، پریان برای همیشه آنها را به عمق دریاها می‌برند و با آنها عروسی می‌کنند. به این ترتیب، ماهیگیران اهل غرق می‌شوند و با هم برای همیشه در عمق آب‌های آبی زندگی می‌کنند. گاهی اوقات اهل غرق به سطح آب‌ها می‌آیند و به بوسلمه، جن آب‌های خاکستری، کمک می‌کنند که ماهیگیران دیگر را غرق کند. ساکنان جغره به حضور پریان دریایی و اجنه در دریا اعتقاد دارند و با آنها چونان ساکنان جدانشدنی جغره برخورد می‌کنند.

قهرمان داستان مردی متفاوت با نام مه‌جمال است. مردم معتقدند او پسر یکی از پریان دریایی است، اما در واقع مادرش کولی بود و او را در مسیر کوچ در کنار ساحل دریا رها کرده بود. مه‌جمال پیشگوست و با دریا ارتباط خاصی دارد. او به زمین دل بستگی ندارد. ساکنان زمین برایش غریب‌اند و دل‌مشغولی‌های آنها را نمی‌فهمد.

داستان وقتی به نقطه اوج خود می‌رسد که بوسلمه بسیار ناگهانی و این بار نه به شکل طوفان، بلکه در ظاهر قایق سفیدی به ساحل جغره می‌آید. "وقتی از توی قایق سه مرد بلندبالا و بور با چشمان آبی بیرون آمدند، بچه‌ها عقب‌عقب رفتند. معلوم نبود این مردان دریایی از کجای جهان آمده بودند. معلوم نبود که از جنس آدمیان بوده باشند." مردان آبادی دیدند که یکی از مردان با کیفی از قایق بیرون آمد. در آن را باز کرد و سیب‌های سرخ درشتی به بچه‌ها نشان داد. بچه‌ها ناگهان ترس‌شان ریخت و سیب‌ها را گرفتند. خبیجو، همسر مه‌جمال، از او که قهرمان داستان است حامله است. با ورود سفیدهای چشم‌آبی، فرزند در شکم خبیجو که انگار پیشگویی را از پدرش به ارث برده فریاد زد: دزد! دزد! نوّه هنوز به دنیا نیامده زایر احمد، ریش سفید آبادی، هشدار می‌دهد که خطری در راه است.

با ورود غریبه‌ها، دنیایی بزرگ‌تر از روستا در ذهن اهالی نمایان شد. آنها احساس می‌کردند که "جهان سخت می‌شد." مه‌جمال می‌خندید و زایر به یاد روزهای کودکی مه‌جمال سر تکان می‌داد. نوّه زایر، هنوز به دنیا نیامده، هشدار می‌داد. فرزندی یگانه که پیشگویی را از پدر به میراث برده بود: "و دزدان این زمانه با چه ترفندی آدمی را خام می‌کنند؟ با قایقی که بزرگ‌ترین جادوگر جهان آن را چنان ساخته بود که به آسانی مثل باد از دریا به خشکی می‌آمد. به سراغت می‌آیند، به تو لیخند می‌زنند تا بار دیگر شبانه کارت را بسازند و داروندارت را به تاراج ببرند."^۲

بعد از آن، سفیدهای چشم‌آبی بار دیگر می‌آیند و برای مردم آبادی رادیو می‌آورند. مردم آبادی وقتی رادیویی که غریبه‌ها برایشان آوردند را دیدند، شبیه سحرزده‌ها شدند. آنها تصور کردند مردان و زنان در جعبه جادو سخن می‌گویند. زایر احمد صدای رادیو را تا انتها باز کرده بود و جهان پر از صدا می‌شد. پر از صدای غریبه و آشنا. دیگر صدای مرغان دریایی به گوش نمی‌رسید.

^۱ محمد جعفری (قنوتی)، "نفت و بازتاب آن در آثار داستان‌نویسان خوزستان"، فصل‌نامه مطالعات ملی، شماره ۳ (۱۳۸۳)، ۱۲۵-۱۴۸، نقل از ۱۴۸.
^۲ منیرو روانی‌پور، اهل غرق (تهران: نشر قصه، ۱۳۸۳)، ۱۶۰.

”بعد از مدتی مردی غریب با کپ کپی وارد آبادی می- شود. مرد دو چوب کپ کپی را گرفته بود و نمی افتاد. پشت سر مرد اتاقک کوچکی بود که با کپ کپی چپ و راست می شد.“^۳

اسبی عادت خود به مطب می آمدند و از زنان موبور چشم آبی می گفتند و از چاه های نفتی که همین حوالی پیدا شده بود. زایر میان حضور آدم های موبور در شهر، چاه های نفتی که در دهات دوروزن نزدیک دهان باز کرده بود و شرکت راه سازی که بند و بساطش را دوباره راه انداخته بود و با سرعت به جانب جفره راه می کشید گم می شد.“^۴

مردی که با کپ کپی آمد اعلامیه هایی به همراه داشت. بعد از او مردان دیگری به آبادی آمدند که از جهان و کشور و شهری حرف می زدند که جدای از آبادی بود و از آبادی بسیار بزرگ تر بود. آبادی بلا تکلیف شده بود. جهان نویی که راه به ذهن آبادی باز کرده بود نمی گذاشت مثل سابق زندگی کنند. مردانی که به آبادی می آیند، آنها را دعوت به دیدن شهر و پیوستن به توده ها می کنند. مردم بی خبر از همه جای آبادی به شهر می روند و گرفتار نمایش حزبی شده، از روی سادگی دستگیر می شوند. کم کم آبادی شناخته می شود و بعد از شناسایی آن در آبادی پاسگاه می زنند. از آن پس، صید ماهی باید با اجازه پاسگاه می بود. کم کم راه سازی شروع می شود و سد ساخته می شود. در اینجا، اهل غرق از مسیر جادویی خارج می شود. در شهر مردان آبادی را آزاد می کنند، ولی آبادی دیگر برای همیشه از مسیر سابق خود جدا شده است.

خبرهای خوشی نمی رسد. یک آبادی را نفت گرفته بود. دولت مردم را مجبور کرده بود که خانه های خود را رها کنند و آواره شوند، به خاطر چاه های نفتی که می گفتند مملکت را ثروتمند می کند. تردها کنترل می شود. مه- جمال یاغی و با دولتیان درگیر می شود و برای حفظ آبادی و پربان دریایی اش تلاش می کند. او در لوله هایی که قرار بود گاز را از کنگان به کشورهای خارجه ببرد حریق ایجاد می کند. دولت در مناطق نفت خیز برای اهالی کارت صادر می کند و قرار می شود پادگان های نیروی هوایی و دریایی در همان حوالی ساخته شوند. مردان جفره که دیگر اجازه ماهیگیری ندارند و دریا را از دست داده اند راهی شیره کش خانه ها می شوند. انگار مردم به جنون کشیده شده بودند.

قیام و دلاوری مردم تنگستان در برابر دولتی ها به جفره هم کشیده می شود. جفره آبادی کوچکی در کنار تنگستان است و روابطش با تنگستانی ها کم کم شروع می شود. مه جمال، جوان رعنا جفره، پای صحبت ها و قرارهای شبانه تنگستانی ها می نشیند. زایر احمد، پیر و حکیم آبادی، سودای شهر به سرش می زند. او در این فکر است که جفره را آباد کند تا مردم جفره از روی بی سوادی به زندان نیفتند و بچه های جفره با سواد شوند. زایر احمد مدرسه ای در جفره احداث می کند. از شهر می آیند و برای مردم جفره شناسنامه می گیرند و خانه هایشان را سنددار می کنند. با دوندگی های زایر احمد، معلم زنی که آرزوی خارجه دارد به روستا می آید. آبادی عوض و خانه ها پر از رادیو و آناناس و دمپایی های غربی می شود.

حقیقت این بود که انگار جهان در عمق آب های سبز قرار داشت و همه آدمیان اهل غرق بودند. برق به منطقه راه یافت. اتفاق غریب تر راه یافتن پلاژ به جفره بود. مردانی شبانه دور دریا حصار می کشیدند تا آن را برای غریبه های نفتی آماده کنند، اما زنان جفره هر صبح نرده ها را خراب می کردند. ”جهان سر آرامش نداشت. آفت نفت که مردم را از آبادی های بالا فراری داده بود، مردمی که باروبنه خود را برداشته بودند و اطراف جفره در کپره های خود به انتظار تمام شدن نفت چاه ها روز را شب می کردند، به جفره رسیدند.“^۵

کم کم چاه های نفت اینجا و آنجا سر باز می کنند و به روند زندگی آبادی بیش از پیش آسیب می رسانند. ”بیماران زایر که دیگر از پربان دریایی حرف نمی زدند،

بالاخره جرتقیل ها و بولدوزرها و تراکتورها هم به جفره راه می یابند. بولدوزرها زمین های جفره را صاف می- کردند تا برای کسانی که از آن سوی جهان می آمدند فضای سبز بسازند و خانه هایی را در آنجا جای دهند که در و دیوارهایش از خارج رسیده بود. همه اطراف روستا پر از سیم خاردار می شود و دیگر جفره ای باقی نمی ماند.

ادبیات پسااستعماری

احمد ساعی در مقاله ”مقدمه ای بر نظریه و نقد پسااستعماری“، استعمار را چنین توضیح می دهد: ”استعمارگرایی به معنی تسخیر و کنترل سرزمین و اموال مردمان دیگر است“ و نقد پسااستعماری در واقع

آروانی پور، اهل غرق، ۱۷۹.

آروانی پور، اهل غرق، ۳۳۵.

آروانی پور، اهل غرق، ۳۸.

احمد ساعی، ”مقدمه ای بر نظریه و نقد پسااستعماری“، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۷۳ (۱۳۸۵)، ۱۳۳-۱۵۴، نقل از ۱۳۳.

واکنشی به نفوذ سیاسی و فرهنگی استعمار و امپریالیسم است.^۶ این نقد شاخه‌های متعددی را از لحاظ تاریخی، هنری، انسان‌شناسی، روان‌شناسی و زبان و ادبیات در نظر می‌گیرد. به این ترتیب، نقد پسااستعماری در صدد به‌چالش کشیدن نژادپرستی و قوم‌محوری و غیریت-سازي سرکوب‌گرانه غربی است و تولیدات فرهنگی و تفکر غربی را به عرصه نقد می‌کشد.

نوشتار پسااستعماری به‌مانند ادبیات پساامدرن مقاومتی را در برابر گفتمان مسلط آشکار می‌کند. نوشتار پسااستعماری در پی آن است که در برابر دریافتی ثابت و پذیرفته‌شده مقاومت کند. تفسیری ویژه و مرکزی از تاریخ را مورد بازاندیشی قرار دهد و با بینشی فراگیر و قدرتمند حیات سیاسی را به چالش بخواند.^۷

ادبیات پسااستعماری کلاً بر اساس نوشته‌هایی پا گرفته است که تجربه استعمار انگلیس و دیگر کشورهای اروپایی را مطرح می‌کردند. معنای اصلی پسااستعمار در مقدمه کتاب جوابیه امپراتور چنین آمده است که در واقع، پسااستعمار به نقد همه آن تغییرات فرهنگی و سیاسی و اقتصادی می‌پردازد که از زمان شروع استعمار تا پایان آن و پس از آن بر نفس استعمارشده تأثیر گذاشته است.^۸ در واقع، ادبیات پسااستعماری شاخه‌ای از ادبیات مقاومت محسوب می‌شود؛ مقاومت در برابر هر آنچه روند عادی و اصلی زندگی مردم را از بین برده است.

آنچه ادبیات پسااستعماری، جدا از ویژگی‌های خاص و متمایزکننده منطقه‌ای که به‌طور مشترک صاحب آن است، این است که شکل کنونی این گونه نوشتار برخاسته از تجربه استعمارگری بوده و از طریق برجسته‌کردن تنش میان خود و قدرت امپریالیستی و با تأکید بر تفاوت‌های خود با فرضیات مرکز امپریالیستی هستی خود را فریاد می‌زنند و این همان چیزی است که آنها را به طرز متمایزکننده‌ای بدل به ادبیات پسااستعماری می‌کند.^۹

یکی از مهم‌ترین مفاهیم نقد پسااستعماری مکان و بی‌مکانی است. بی‌مکانی در برابر displacement از مفاهیم اصلی در نقد پسااستعماری است. در بررسی‌های پسااستعماری، رابطه بین مکان و شخص بسیار بااهمیت است. مکان به فضایی گفته می‌شود که در تعریف هویت فردی نقش اصلی و اساسی دارد. مکان با مفاهیم کلی‌تری چون زبان، محیط و تاریخ ترکیب شده است. این مفهوم تا زمانی که گفتمان استعماری مستقیماً در آن دخالت نکرده بود، مفهومی پسااستعماری تلقی نمی‌شد، اما استعمار به

حس مکان هم مانند همه جنبه‌های دیگر زندگی هجوم برد. در کل، در نقدها و تفکراتی که تأثیر استعمار را نادیده می‌گیرند یا به دورانی قبل از استعمار بازمی‌گردند، رابطه بین مکان و شخص با نوعی هم‌نوایی مشخص تعریف شده است، اما در محیط استعاریزده این هم‌نوایی از بین می‌رود و می‌باید آن را با بی‌مکانی تعریف کرد. بی‌مکانی اتفاق یا تغییری است که برای جمعیت عظیمی از مردم دنیا رخ داد که بر اثر مهاجرت اجباری یا اختیاری و برده‌داری به مناطق صنعتی، غریب و بیگانه وارد شدند.

از طرف دیگر، بی‌مکانی آن دسته از مردم را هم در بر می‌گیرد که بر اثر تهاجم استعمار مکان اولیه خود را از دست داده یا آن را دچار تغییراتی جبران‌ناپذیر یافته‌اند؛ تغییراتی که میان مکان، زبان، تاریخ و فرهنگ فاصله انداخته است. حس بی‌مکانی هم برای حس غریب و بیگانه‌بودن در کشور و خاک و مکانی دیگر و هم برای حس بیگانگی بر اثر تغییراتی تعریف می‌شود که در مکان، وطن یا خانه اولیه و ازدست‌رفته واقع شده است.

در کتاب مفاهیم اصلی پسااستعماری، یکی از مهم‌ترین دلایل طرح مکان در کشورهای مستعمره برهم‌زدن و متلاشی‌کردن پایه‌های ساختاری آن مکان با تجدد اجباری تعریف شده است.^{۱۰} بررسی پسااستعماری هر منطقه به دلایل و نتایج هر کنش و واکنش نیروی خارجی در آن منطقه می‌پردازد که آهنگ اصلی آن منطقه را دچار خلل کرده است. استعمار بی‌شک در همه تجربیات استعماری با حس جابه‌جایی و بی‌مکانی همراه است، حسی که فاصله جبران‌ناپذیری بین محیط و زبان و فرهنگ وارد شده ایجاد می‌کند.

در اهل غرق، بحث بر سر اشغال مکان به‌توسط نیرویی خارجی است. بوشهر و جنوب خلیج فارس اشغال شدند و پلیس جنوب، که مستقیماً زیر نظر کمپانی هند شرقی بود، طعم استعمار را در شکل دولتی و حقوقی به ایشان چشاندید. تجربه آنها شامل

^۶ اساعی، "مقدمه‌ای بر نظریه و نقد پسااستعماری،" ۱۳۹.

^۷ Bill Ashcroft, Gareth Griffiths and Helen Tiffin, *The Empire writes Back: Theory and Practice in Post-Colonial Literature* (London: Routledge, 1989)

^۸ اساعی، "مقدمه‌ای بر نظریه و نقد پسااستعماری،" ۱۴۰.

^۹ Bill Ashcroft, Gareth Griffiths and Helen Tiffin, *The Post-Colonial Studies: The key concepts* (London: Routledge, 2000).

^{۱۰} قهرمان شیری، "پیش‌درآمدی بر مکتب‌های داستان‌نویسی در ادبیات معاصر ایران،" نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، شماره ۱۸۹ (زمستان ۱۳۸۲)، ۱۴۷-۱۹۰، نقل از ۱۷۴.

اشغال و بی‌مکانی ناشی از یافتن نفت و از بین رفتن بافت سنتی شهر و روستا بر اثر شهرسازی مدرن است. زندگی عادی مردمی که در آن مناطق زندگی می‌کردند دستکاری و نابود شد. هر چند نفت باعث پیشرفت و تغییر اساسی در روند سیاسی و اقتصادی کشور شد، حضور آن در مناطق جنوبی آهنگ عادی زندگی مردم را مختل کرد.

ایران سرزمینی است که هیچ‌گاه رسماً و کلاً استعمار را تجربه نکرده است، بلکه شاهد نوعی شبه‌استعمار یا استعمار غیر رسمی بوده است. قهرمان شیری در مقاله^{۱۲} "پیش‌درآمدی بر مکتب‌های داستان‌نویسی در ادبیات معاصر ایران" نوشته است که تمامی شهرهای جنوب در حوزه استعماری بریتانیا بوده و سال‌ها سایه سنگین پلیس جنوب و زبان و فرهنگ انگلیسی بر سر آن گسترده شده بود. "مناطق جنوبی ایران، حوزه هم‌سازی ناهم‌سازها است، در یک سو دریایی که انتهای آن را با حس بصری نمی‌توان تعیین کرد و در سویی دیگر صحراهای سوزانی که از نبود آب و باران سبزینه‌ای جز سراب ندارند. با مردمانی که به‌رغم قرارگرفتن در گلوگاه رفت‌وآمدهای جهانی، برخورد با ملیت‌ها و فرهنگ‌های گوناگون بشری و برخورداری از ثروت‌های عظیم ملی از نظر فرهنگی و معیشتی همچنان در همان حالت بدویت اولیه باقی مانده‌اند."^{۱۱} هرچند معتقدم قهرمان شیری به بررسی عمیق مسئله نپرداخته است، ذکر این نکته خالی از لطف نیست که بدوی‌ماندن مردم جنوب خود یکی از نتایج استعمار است. این شکل زندگی بدوی به صورتی بسیار زیبا، و نه منفی، در اهل غرق تصویر شده است.

استعمار در منطقه دردی از بومیان سخت‌کوش این سرزمین دوا نکرد، بلکه زخم دیرین آنها را طاقت‌فرساتر ساخته است. گرمای سوزان، دریا، ماهیگیری، طوفان و گردوخاک، کمبود آب آشامیدنی و کشاورزی سخت و طاقت‌فرسا از خصوصیات مشترکی است که در اهل غرق به آن پرداخته شده است. سختی‌ها و مشقت‌های آب‌وهوای خاص جنوب جزوی از هویت مطرح در ادبیات جنوب است. به سبب حضور طولانی پلیس جنوب و پس از آن پیدایش نفت و بر اثر حضور گسترده انگلیسی‌ها و خارجی‌ها در منطقه و برهم‌زدن بافت بومی آن، ادبیات جنوب رنگ‌وبوی مقاومت در برابر استعمار خارجی دارد. "استعماری که محل زندگی ساکنان را برهم‌زده و هویت آنها را دچار دگرگونی‌های ناخواسته کرده، استعماری که برای خود مدرنیزه را به همراه آورده، ولی اصرار دارد که مردم بومی منطقه

همان‌طور به‌صورت بدوی زندگی گذشته را ادامه دهند و خواستار امکانات بیشتر نباشند."^{۱۲}

روانی‌پور داستان روستای کوچکی را نقل می‌کند که کم‌کم به نابودی کشیده می‌شود. داستان هرچه به پایان خود نزدیک‌تر می‌شود، واقعی‌تر می‌شود. در این زمان است که روانی‌پور به صراحت از شروع تهاجمی سخن می‌گوید که زندگی مردم روستا را بر هم زد و آبادی را برای همیشه از مردم آن گرفت. فقط کسانی از سازوکار خارجی‌ها سر درمی‌آورند که با پریان دریایی در ارتباط‌اند. مردم عادی انگار که چیزی را نمی‌شنوند و آینده را نمی‌بینند. انگار روانی‌پور عمداً بر این امر تأکید می‌کند که کسانی که به آبادی می‌آیند چکاره‌اند، زیرا در فصل سیزدهم دوباره تکرار می‌کند که بهادر گفته بود مردان موبور چه کسانی هستند. بهادر وقتی در شکم خبیجو بود به حرف آمده بود و گفته بود: دزد! دزد!

جفره روستایی است که هویت فردی و اجتماعی اهالی خود را نشان می‌دهد. جفره پایگاه اصلی ریشه‌های مردمی بود که در آن زندگی می‌کردند و روزگار می‌گذرانند. با این همه، مرزبندی‌های جدیدی در مناطق جنوب شکل گرفت و مردم بومی در پشت حصارهای مناطق مسکونی خارجی‌ها و کارمندان شرکت نفت ماندند. محل زندگی آنها تبدیل به حصارهای بی‌حدوحصر شد. از همه مهم‌تر بحث مهاجرت آغاز شد. با شروع کارهای صنعتی و تجاوز صنعتگران و کارگزاران دولتی و غیر دولتی خارجی و ایرانی، روستای جفره در واقع از بین رفت و همه ساکنان آن مجبور به مهاجرت شدند.

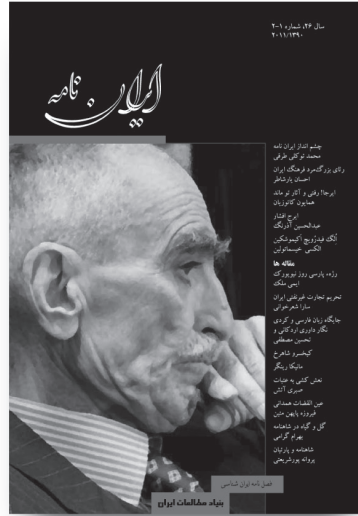
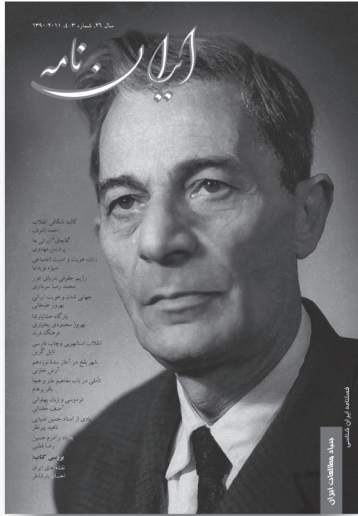
بی‌مکانی در بسیاری از اوقات بی‌مکانی زبانی است و ممکن است نشانه اعتراض بومیان به تسلط و شیوع زبان انگلیسی یا فرانسوی در کشورهای استعماری باشد، اما در اهل غرق بحث بر سر زبان انگلیسی نیست. مکان در اهل غرق صورت انتزاعی وطن و مکان نیست، بلکه صورت واقعی مکان و خاک و روستاست. نکته اصلی در خصوص قابلیت نقد پسااستعماری اهل غرق این است که داستان کتاب حول‌وحوش اعتراض به هجوم و اشغال سرزمین مادری به دست قدرتی خارجی است. هجوم و اشغالی که مشخصاً نیروهای اروپایی و امریکایی صورت دادند و به وضوح هدف از آن سود اقتصادی بود و نتیجه آن بی‌مکانی و آوارگی بخش عظیمی از مردم جنوب.

^{۱۲} شیری، "پیش‌درآمدی بر مکتب‌های داستان‌نویسی در ادبیات معاصر ایران"، ۱۷۴.

فصلنامه ایران‌شناسی

ایران‌نامه

سردبیر، محمد توکلی طرقي

It's easy easy to subscribe!

Please visit: www.irannameh.org

Join Iran Nameh on facebook <http://www.facebook.com/irannameh>

کتابفروشی پگاه * مجموعه‌ی بی‌نظیر از

بهترین کتاب‌های فارسی و انگلیسی مربوط

به ایران * هفت روز هفته * دوشنبه تا شنبه

ساعت ۱۱ تا ۲۱ (یکشنبه ساعت ۱۲ تا ۱۸)

باستان‌شناسی * فرهنگ و هنر * لغت‌نامه

اقتصاد * آموزش * جغرافیا * تاریخ * قانون

سخنرانی * ادبیات * خاطرات و زندگینامه

اسطوره‌شناسی * رمان و داستان * فلسفه

سیاست * روانشناسی * دین * جامعه‌شناسی

تصوف و عرفان * کودکان و تقویم . . .

شماره‌ی ۵۵۱۳ خیابان یانگ، تورنتو ۰۸۵۰-۲۲۳ (۴۱۶)

PEGAH . PERSIAN MAGAZINE & BOOK

5513 Yonge Street, Toronto, ON M2N 5S3 CANADA

T (416) 223-0850 * F (416) 223-3706

E pegahbookshop@yahoo.ca * www.pegahfarsibook.com

MAZDA PUBLISHERS

Academic Publisher Since 1980

P.O. Box 2603, Costa Mesa, CA 92628 U.S.A.

Phone: (714)751-5252 ; Fax: (714)751-4805 ; e-mail: mazdapub@aol.com

Catalog: www.mazdapub.com

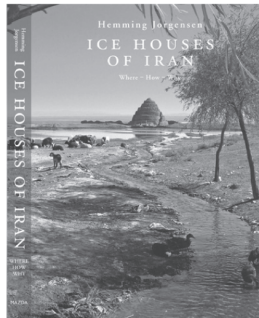
SELECTED NEW & RECENT TITLES

Ice Houses of Iran : *Where, How, Why.* Hemming Jorgensen

This volume traces the 2000-year history of ice houses in Iran [Persia] which gradually became obsolete with the advent of electricity and the introduction of the refrigerators to the households.

2012: xii+265pp., color illustrations, maps, charts, bibl., index.
ISBN: 978-1568592695 (cloth): \$75.00

Archaeology, Art & Architecture Series, No. 2

Iranian Performance Traditions William O. Beaman

This book deals with Iranian performance, particularly the traditional theatrical forms *ta'ziyeh* and *ruhozi*.

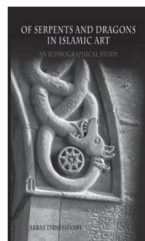
July 2011: ix+ 320pp., illustrations, glossary, bibl., index.
ISBN: 978-1568592169 (cloth): \$45.00
Performing Arts Series, No. 9

Of Serpents and Dragons in Islamic Art *An Iconographical Study* Abbas Daneshvari

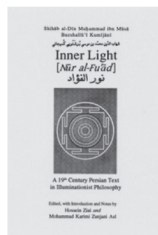
The dragon represents a mysterious symbol that may explain the more baffling phenomena such as creation, chaos and order. The author solves this puzzle by arguing that the dragon's primary meaning is as a producer and a symbol of light and protection.

2011: xx+ 238pp., illustrations, bibl., index.
ISBN: 978-1568592640 (cloth): \$59.00
Islamic Art & Architecture, No. 13

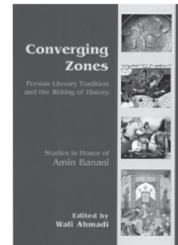
Inner Light [Nur al-Fu'ad] Edited by Hossein Ziai and M. Karimi Zanjani Asl

2012: vi+ 220pp., plates, notes, bibl., index.
ISBN: 978-1568592664 (paper): \$35.00
Intellectual Traditions Series, No. 14

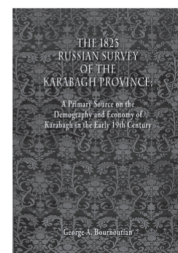
Converging Zones: Persian Literary Tradition and the Writing of History *Essays in Honor of Amin Banani* Edited by Wali Ahmadi

2012: xii+ 300pp., notes, bibl.
ISBN: 978-1568592831 (cloth): \$45.00

The 1823 Russian Survey of the Karabagh Province *A Primary Source on the Demography and Economy of Karabagh in the First Half of the 19th Century* George A. Bournoutian

2011: xvi+ 458pp., maps, notes, appendix, bibl., index.
ISBN: 978-1568591735 (paper): \$45.00
Second printing.

SELECTED FORTHCOMING TITLES

Women in the Shahnameh Djalal Khaleghi Motlagh Edited by Nahid Pirnazar Translated from German by Brigitte Neuenschwander

2012: xii+ 240pp., notes, bibl., index.
ISBN: 978-1568592787 (hard cover): \$45.00
Literature Series, No. 13

Licensed Fool The Damnable, Foul-Mouthed Obeyd-e Zakani Paul Sprachman Illustrations by Ardeshir Mohassess

2012: xii+ 280pp., illus., notes, bibl., index
ISBN: 978-1568592510 (soft cover): \$35.00
Literature Series, No. 12

Afghanistan Encounters with Music and Friends Hiromi Lorraine Sakata

2012: xii+ 175pp., maps, plates, notes, glossary, bibl., index.
ISBN: 978-1568592954 (paper): \$35.00
Performing Arts Series, No. 11

MANUSCRIPT SUBMISSIONS

If you have a manuscript or are in the process of writing one, our editors will review your work when you submit a proposal. To check out compatible titles, you are invited to browse through our website. Click on "About Us" button and scroll down to "Submit Manuscript." Complete this form and submit it online. Please DO NOT SEND your manuscript before submitting this form. Unsolicited manuscripts cannot be returned unless they are accompanied by sufficient return postage.

At Mazda Publishers, we speak *your* language,
so why talk to the strangers?

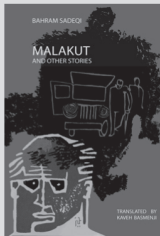
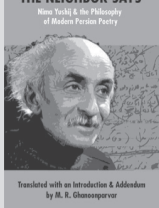
Recent Titles from Ibex Publishers

English and Persian Books about Iran since 1979

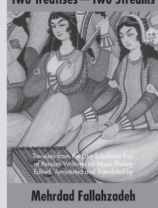
The Memoirs of Ardeshir Zahedi

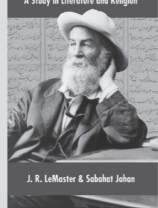
THE NEIGHBOR SAYS

Two Treatises—Two Streams

Walt Whitman and the Persian Poets

MALAKUT AND OTHER STORIES BY BAHRAM SADEQI

translated and introduced by Kaveh Basmenji

foreword by Ehsan Yarshater

cloth • 292 pages • 978-1-58814-084-5

THE MEMOIRS OF ARDESHIR ZAHEDI

English • forthcoming • cloth • 978-1-58814-073-9

DISTANT MELODIES: AN ANTHOLOGY OF POEMS BY SHADAB VAJDI

translated by Lotfali Khonji

softcover • 136 pages • 978-1-58814-078-4

OUT OF THE GRAY

a novel by Manoucher Parvin

softcover • 296 pages • 978-1-58814-079-1

THE CANNON [TUP]

a novel by Gholam-Hossein Sa'edi

translated and introduced by Faridoun Farrokh

softcover • 184 pages • 978-1-58814-068-5

AWKWARDLY DO I WALK

poems by Soheila Amirsoleimani

softcover • 182 pages • 978-1-58814-090-6

THE NEIGHBOR SAYS: THE NEIGHBOR SAYS: NIMA YUSHIJ AND THE PHILOSOPHY OF MODERN PERSIAN POETRY

translated by M.R. Ghanoonparvar

cloth • 208 pages • 978-1-58814-063-0

خاطرات اسکندر فیروز

cloth • 512 pages • 978-1-58814-088-3

جنگیدن آخر

یک رمان از ترانه جفرودی

softcover • 172 pages • 978-1-58814-089-0

عذرای خلوت نشین

آخرین رمان تقی مدرسی

softcover • 480 pages • 978-1-58814-076-0

مارکسیسم، حزب توده و گروهها چپ در ایران

از مهدی هروی

cloth • 424 pages • 978-1-58814-082-1

خاطرات عبدالرضا انصاری

با مقدمه جمشید آموزگار

softcover • 326 pages • 978-1-58814-075-3

شمع می سوزد که تا نوری باطرافش دهد

اشعار از آذر وکیلی گیلانی (مافی)

cloth • 148 pages • 978-1-58814-070-8

یادداشتهای علم، جلد هفت

ویرایش علینقی عالیخانی

cloth • forthcoming • 978-1-58814-072-2

Ibex Publishers, Inc. • Post Office Box 30087 • Bethesda, MD 20824
tel 301-718-8188 • fax 301-907-8707 • www.ibexpublishers.com